

Негђе сам већ рекао, или написао да су моје књиге — моја сјећања. Е, па, ето, остајем и даље при том. Кад пишем за вас, младе читаоце, ја се враћам у своју прошлост. Покушавам да мислим и осјећам вашим узрастом, иако, иначе, већ одавно не пушим криомице и сваког дана морам да бријем браду.

Често, у школама и на књижевним приредбама, ви ме питате да ли сам баш све то доживио, што се у мојим књигама налази? Ја одговарам увијек исто: јесам, на неки начин, све сам то доживио. Имао сам, као и ви, своје дјетињство, школу учио, по шуми ходио, у рату био и „којекуда воду пио”, што би рекао дјед Гаго, главни јунак мојих прича из природе. А што нијесам лично преживио, то сам, кроз причање других, доживљавао исто као да сам тамо био. И тако, ето, скупљало се и таложило у мени свега помало и свега подоста, па када сам се сјетио да могу о томе и да пишем, било је у мени читаво складиште „грађе” и требало је само одабрати, отпочети.

Ја ни сад не знам зашто сам отпочео своје писање за дјецу књигом „Извиђачи Видриног језера”. Биће зато, јер сам се управо био вратио са одмора, на којем сам упознао те своје извиђаче, па је све још било у свежој успомени и, што се каже — на врху језика. Требало је само сјести и писати... да не заборавим живахне Јусине очи, да не испустим из сјећања Колин звонки глас, или бркове чиче-Јола, који личе на димничарску четку...

Извићачки командир Борко причао ми је дugo о доживљајима са планине. Увече, око логорске ватре, слушао сам веселе доскочице малог Бока, Кола, Бра-ла... Често смо брњали онако без везе, а на излети-ма смо састављали једни другим шаљиве пјесмице.

Једне вечери, сасвим озбиљан, почeo сам да им причам своје доживљаје, када сам био дјечак, па сам ту некако упетљао и неке своје другове, а када ми је понестало лица за причу, почeo сам да убацујем по- неког од оних који су сједили око ватре. И тако се десило да смо ја и Коле друговали и заједно лопте играли, иако је Коле млађи од мене читавих двадесет година, а дешавало се и тежих грешака: испало је, бар у причи, да сам, заједно са чика-Јолом, учествовао у српско-турском рату и да смо се жестоко посвађали око тога — коме ће припasti сабља заробљеног везира!

Дјечаци-извићачи увићали су да нешто није у ре-ду са тим мојим календаром доживљаја, али су, ипак, пажљиво слушали: биће да сам занимљиво причао, па ме нијесу ни прекидали. Уосталом, ја сам, на почетку сваке приче, напомињао: „Ето, ја ћу причати, само, ви-дите, нијесам ја апотекарска вага, па да баш све вагам на грам. Може се, рецимо, десити да побркам планину са долином, или какво језеро са морем, може бити да прескочим педесетак година и наћем се у прошлом ви-јеку, могу, ако хоћете, отпутовати мало даље, тамо из двијехиљадите године, али ви слушајте и не будите цјепидлаке, а коме се не слуша, нека зијева, само не гласно...“

И тако смо склопили споразум и савез о неомета-њу и причали смо, понекад до поноћи, а причало се о свему и свачему, док језик не заболи. И сви смо, кроз те приче, постали људи који су свашта доживјели, ви-дјели, сазнали, научили. Признајте, нијесу те приче биле сасвим бескорисне. Ако ништа — радила је наша машта пуном паром и надзвучном брзином!

А кад сам се, као што рекох, вратио у град, кад су се успомене мало слегле и мало средиле, почела је да настаје и ова притовијест о извићачима са Видри- ног језера, о њиховим доживљајима и авантурама. Да

се баш све тако десило — не бих могао да се закунем, али било је нешто тако, или врло слично. Тако, или слично, настала је и притовијест о Рођкану са Козаре, и она о малој партизанки Амри. Све су оне настале на основу правих догађаја, а писац је ту да то мало обради, да мало повеже у цјелину, да одреди гдје је почетак, гдје средина, а гдје крај приче.

А што се тиче оних Тридесет пет јединица, ту од- баците сваке сумње и повјерујте ми унапријед на ри-јеч: све је било баш онако као у причи. Ако неко не вјерује, нека потражи гимназијски дневник из 1938. године, када сам ја, знате, учио у трећем гимназије, па ће тамо наћи и моје име и имена свих другова, ко-ју се у причи спомињу.

Толико о томе, драги читаоче, главо стрпљива и око пажљиво: ето тебе, ето књиге, а ја ћу сада мало да се уклоним...

Стеван Булајић

ИЗВИБАЧИ ВИДРИНОГ ЈЕЗЕРА

ЛОГОР КРАЈ ЈЕЗЕРА

Чета извиђача-полетараца спуштала се уморним кораком низ планину. Тај дан полетарци су много пjeшачили. Читаво пријеподне маршовали су тврdom аутомобилском цестом, па су по подне, послије ручка и кратког одмора на неразвијеним шаторима, окренули үз планину. Стазама које су водиле кроз зелену букову шуму попели су се тако високо да им се одозго цеста учинила танка, бијела пантљика. Затим је чета зашла у сумрачну борову шуму. Пошто се добро ознојила колона је избила на планински превој. Тада дјечаци угледаше језеро у дубокој, шумовитој долини.

Језеро се зеленило и бљескало под зрацима сунца на заласку. Чинило се да је добра бака-планина узела у крило здјелу са отопљеним снијегом, па је љуљушка и гiba ради забаве.

— Шатори! — готово у један мах узвикнүше извиђачи. Командир, стари извиђач-брђанин, осмјехну се.

— Изгледају као печурке — рече полетарац Јуса.
— Зар ћемо тамо спавати?

— Е, ту ћемо ове године логоровати — објашњавају је командир. — Зар си ти, Јуса, видио негде извиђача који у планини тражи боли стан од шатора?

— Нисам. Ја сам први пут на логоровању — призна полетарац.

Полетарци још једном заокружише погледом по језеру и почеше да се спуштају путельком обраслим у

папрат и малину. Умор их је оставио чим угледаше цил.

У први сумрак чета се улогорила на обали Видричног језера. Од језера је допирало лагано пљескање таласа. То се са планине сјурио вјетар ноћник. Заталасао је зелене ћубе на лијескама и почeo игру по води.

Логор полетараца — седам великих шатора — пружао се дуж обале. Насред логора дизао се висок стражарски торањ, саграђен од кратких борових брвна. До њега, под гранатим широким бријестом бијељеле су се свјеже отесане клупе и столићи укопани у земљу. То је била пољска трпезарија. А позади шатора, на равном пропланку, камењем је био обиљскен круг на коме ће се сваке вечери палити логорске ватре. Логор су уредили извиђачи-брђани, који су дан раније пошли на велики извиђачки марш.

Неколико усамљених борова одвајало је логор од језера. У њиховим mrким гранама заплитао се мјесец, споро савлађујући свој кратки ноћни пут.

Послије вечере полетарци се размјестише по шаторима. Полијегаше по ниским пољским постельјама са којих се ширио мириш увенуле папрати и ускоро логор занизијем у сну.

Једино је командир Борко остао будан. Он пажљиво обиђе читав логор, провјери да ли су на свим шаторима добро затегнути конопци, завири у шатор крај саме обале и тек када се увјери да сви мирно спавају, пође крупним корацима свом шатору.

Домало он опет изађе посећи пушку у руци. Зачас је био на врху торња. Дugo је сједио горе на торњу ослушкујући ријетке шумове ноћи. А када мјесец испива високо над планином, командир осјети да га сан све више савлађује.

— Хајде да провјерим како су полетарци научили дужност стражара — помисли командир и сиђе с торња. Откри крило на улазу једног шатора и тихо зовну:

— Коле! ... Коле устани!

Једна буновна ошишана глава појави се из шатора. Кад је чуо да треба да пође на стражу, Коле се

зачас расани. Пребаци ваздушну пушку на раме и нестрпљиво понављајући командирове наредбе отрча на торањ. Ускоро обливен свјетлом мјесечине полетарац је стајао као кип на врху торња.

— Ако чујеш какав крик са језера, немој се уплашити — посавјетова га командир. — То су ноћне грабљивице. Галаме да би поплашиле плијен и лакше га ухватиле ...

— Не бој се, командире — одговори полетарац и притеже пушку. Сјенка командира утону у сјене околног дрвећа. Коле осјети свјеже прсте вјетра који га заголица испод кошуље. Уздрхта ...

— Пииих — пииих — пииих — пииих! разлијеже се из шевара. Коле се тргну. Али се крик не понови. Све је мировало обливено тамноплавим мраком. Гајекад је са језера допирао мек пљесак пастрмке. Готово нечујно, као да птица таре крило једно од друго, шумио је шевар, замршен таласима.

— То је био вивак — сјети се Коле. — Сигурно га је нешто јако уплашило.

Колу је годило што, ето, он једини води бригу о читавом логору. Само је он будан и ево га како погледом пажљivo осматра околину логора. Чак је и командир заспао. И дјечак, осјећајући се некако јачи и смјелији због повјерене му дужности, настави да стражари. Било је тако занимљиво горе, високо на торњу, да је пожелио да смјена никако ће доће. Али, дјечак се варао када је мислио да је само он будан у логору. Сат касније под торњем се зауставише двије сјенке и Коле зачу дремован глас командира:

— Коле, силази. Ево ти смјене ... Хајде, Јуса, пењи се!

Предавши дужност Јуси Коле се запути свом шатору. Тек када је предао дужност, осјети да му се страшно спава. Ноћни свјежи ваздух га је опијао. И чим леже не меку, миришљаву постельју, Коле заспа, а да се није честито ни опружио.

II

КОМАНДИР СЕ ЉУТИ

Од првог дана живот у логору потече по утврђеном реду. Изјутра се орила труба за устајање. Ајечаци су се једва растајали са сном да би час касније истрачали и постројили се за доручак. Послије тога настало је ужурбано спремање за купање на језеру. Тамо на плажи, између два купања, полетарци су водили дуге разговоре са командиром, припремајући се за извиђачке испите. А језеро је све више откривало полетарцима своје тајне. Већ први дан, пловећи на старијем сплаву који пронађоше у шевару, група полетараца откри малу рјечицу што је извирала из језера. На извору рјечица је била плитка и скривена у високој трави, али је неколико стотина метара даље прелазила у живахне брзаке, богате рибом и запјењене од многобројних слапова.

Ајечаци су одушевљено причали о томе како су се са сплавом пробијали низ ријеку. Пловили су све даље низ клисуре застрту сјенама воденог јасена са чијих су крошања висили стручкови бршљана, као у цунгли, па су на крају налетјели сплавом на подводну стијену и једва се извукли хватајући се рукама за врбе.

Сплав се разбио и у комадима отпlovio низ ријеку. Саслушавши њихово причање командир Борко се замисли. Затим устаде и оштре рече:

— Могли сте се подавити. Ја одговарам за вас. Одсада, да се запамти: за сваки излет ван логора јављајете се мени!...

Полетарци су ћутали. Брале, онај што је причао, порумене и збуњено поче да грицка влат траве. Сви су осјећали да је командир био обзидно љут.

— Међу нама мора да буде реда — настави командир. — Какав смо ми логор ако сваки лута на своју страну? Зар сте заборавили на извиђачку дисциплину?

— Нисмо заборавили! — гласно се јави Коле. Он устаде и руком се ослони на стабло врбе у чијем су се хладу окупили.

— Друже командире, и сам си нам говорио да извиђачи треба да развијају смјелост. Ето, другови су открили напуштени сплав. Они су га сами поправили и пошли да извиђају језеро. Мени се то свића... А што им се десила незгода...

Командир га прекиде:

— Колико имаш година?

— Девет.

— Слушај, Коле, а слушајте и ви остали. Полетарци из трећег шатора су прекршили дисциплину. Да их није пратила срећа, могли су настрадати. Подавили би се, а ми не бисмо ни знали да им треба помоћи. Ниједан од вас нема више од десет година, а мени је трипут толико. Нећу да свако ради на своју руку. Од данас ћете ме обавјештавати о сваком вашем покрету изван овога круга — упорно понови командир и руком опрта границу.

Граница тога круга обухватала је, како се извиђачима учинило, прилично узак простор: логор са зеленим гајем иза њега и близу обалу језера, са плићацима у које су се уливали поточићи из неколико извора.

— А сада, покрет у логор! — командова Борко. — Послије ручка — обавезно спавање!

Дугачка колона полетараца пође за командиром. Били су потиштени. Свима се чинило да је командир преоштар. Нису ни слутили узрок Боркове одлуке коју је малочас узбуњено саопштио. Најтужнији је био Брале. Чинило му се да је са друговима учинио тако обичну и наивну аванттуру која не заслужује толико прекора.

— Шта ту!... Мало смо се провозали на сплаву и толико приче! — бунио се у себи Брале. И као да потврђује ту његову мисао, Коле се прогура до њега и шапну му на ухо:

— Ништа зато! Кад положимо испит смјелости, командир ће и сам увидјети да је претјерао. А дотада покушаћемо нешто друго. Хоћеш ли?

— Хоћу! — без предомишљања рече Брале.

— Послије ручка, кад заспу у логору, поведи ме-
не и Јусу на извор ријеке. Видјећеш шта смо припре-
мили!

Брале је слутио да ће бити занимљиво. Он ухвати
Кола за руку, стиште је и завјеренички прошапута: —
Важи! Послије ручка у гају!

III

РИБОЛОВЦИ

Бијели се и посакује пјенушави млаз воде, па се
заигран разбија у сиво ријечно камење. Испод слапа
је узан, зелени вир, који је већ добро подлокao стару,
полутрулу врбу. По виру плута поточна пјена и отки-
нуто лишће.

— Да пробамо овде — рече Коле и скиде са ра-
мена дугачак штап. На предњем крају штапа биле су
причвршћене мале, шестозубе остве, нарочито правље-
не за лов на пастрмку.

Три дјечака погледаше по влажној земљи у под-
ножју врбе и почеше да осматрају дубину вира. У
први мах видјеше само своја лица како, као на не-
немирном огледалу, дрхтуре у води, па се истежу и
увијају као код пајаца. Јуса се засмија, када опази сво-
је уши, које је водено огледало растегло до величине
весла.

— Тихо! — опомену га Коле. Тихо, да нас рибе не
осјете...

Брале је био најмирнији. Укочено је буљио у во-
ду. Лагано је размицао цапос од грања и гњилог лиш-
ћа који се љуљао по виру. У дубини од отприлике јед-
ног метра Брале најприје спази сјеновит запећак скри-
вен испод великог подводног камена. Затим, не испу-
стивши ни гласа, загледа се боље и опази црвенкасту
покретну тачкицу. Тачкица се покрену и, окрећући
лијено своја пераја, из запећка исплови велика сјенка
пастрмке. Риба се окрену уз воду и брзо машући пе-

рајама поче да лебди под запећком. Осјећала је да
напољу влада подневна јара и да је прерано за лов.

Ни тада, кад је угледао велику рибу, Брале не ре-
че ни ријечи. И да је хтио, не би могао од узбуђења.
Он само подиже руку и махну Колу.

Над вир се наднесоше три полетарца. Коле изди-
же штап са оствама. У узбуђењу запе горњим крајем
за гране врбе и стресе у вир читаву прегршт сасушене
маховине. Зачас вода изгуби своју прозрачност, заму-
ти се. Када дјечаци попово упријеше погледе у дубину,
опазише да се риба повукла дубље у подводно скро-
виште. Вирио јој је само широки реп, прошаран јар-
коцрвеним пјегама.

Никад дјечаци нису могли ни слутити да лов оств-
вама тражи толико стрпљења и пажње. Само један на-
гао покрет оствама и риба је нестајала у свом склони-
шту. По њеним спорим покретима није се могло рећи
да је превише опрезна. Али дјечаци су слутили да се у
том мирном пландовању крије велика опрезност. Зна-
јили су се од бојазни да риба не изгуби стрпљење и
једним покретом репа нестане ван домаћаја њихових
очију и остви.

Већ је сунце навијало западу. Још само неколико
минута и пастрмка ће изгубити своју дневну тромост
и претворити се у водену муњу за коју ни највећи бр-
зак не представља препреку.

— Спуштај, Коле, па шта буде! — нестрпљиво
шапну Јуса. Очи су му се замаглиле од гледања у вр-
шак остви који се љуљао високо изнад рибе.

— Полако,... прошапта Брале.

Остве су лагано тонуле у воду. У десној руци, у
којој је држао штап, Коле је осјећао трнке. Већ чи-
тав сат су вребали рибу, стално укочени и напетих ми-
шића. Од влажне земље су им се сквасиле кошулje,
тако да их је пролазила језа по читавом тијелу.

Споро, непримјетно, остве су се приближавале
тамним леђима рибе. Мировала је и само покаткад
ширила попут лепезе црвене шкрге. Јуси се чинило да
ће Коле упропастити читав лов. Изгледало је као да
остве већ диражу тијело рибе... то је трајало бескрај-

но дugo — evo, riba ћe otići... sad!... — pomisli Jusa i u tom trenutku ostve sinuše kroz vodu i zabiše se u ribu. Na dnu vira voda zapjeni, zamuti se i vitko, srebrnasto riblje tijelo blesnu trbuškom, zatrese oствama i sмиri se.

Bralje kriknu odushevљeno. Kolje je još uviјek pritiscao ribu uz dno, kad Jusa smache košulju i skochi u vir. Zaronio je i zajedno sa oствama izvukao probodenu pastrmku. Bila je to velika, mekousta pastrmka, poznata po tome što, kada zagrize ćedu, rijetko uspijeva da se otkine, jer plijen hrata široko raširenih viličica.

Pošto izvukoše ribu napole, dječaci uzeše da je mјere.

— Dva pedja i još dva prsta... pobjedonošno saopšti Kolje.

— Nikad nisam ni video toliku — skromno призна Jusa.

Čučeni porед svoga plijena koji je ležao na zemlji dječaci su se zabavljali prepričavajući pojedinsti ovog neobičnog lova. Kad se odushevљenje malo stišalo, javi se Jusa zabrinutim glasom:

— A šta ћemo reći komandiru? Nismo nikom ništa rekli. Iskrali smo se iz logora i...

— ... i još smo bez pitaњa uzeли ostve iz komandirovog ribarskog priabora! — u jedan glas rekone Bralje i Kolje.

— Šta ћemo? — ponovioše sve trojica...

— Niшta lакше!... neочекivano grmnu iz nijihovih leđa krupan glas. — Sada ћemo svih zajedno u logor da причамо komandiru i drugovima o vašem podvigu!

Dječaci ugledaše starog lovotuvara. Staјao je i osmjejujući se punio svoju огромnu, zemљану lulu. Tешka dvozijevka vисila mu je o ramenu.

— Haјde! Jedan za drugim, i — pravač logor! — zapovjedi starac i namršti čupave, sijede obrve. — A tamo u logoru ћemo porazgovarati. Vidjeћemo kakvi su to polletarci koji oствama uništavaju ribu. Haјde, kreћite! Ribu daјte meni...

Starač provuče prutič kroz riblje škrge i pođe za dječacima. Puškao je u lulu i bio vrlo zadovoљan.

Dječaci, zbuњeni i uplasheni, nisu успјeli ni rijeći da progovore. Pošli su za obrnenih glava. Tek tada почеше da se prisjećaju šta su učinili, i grešnika im se činila sve veća što su se više приближавali logoru.

IV

БЈЕКСТВО

Čuvar lova je mislio da je vrlo šaљiv čovјek. Na putu u logor stalno je pečkao dječake i unapriјed im prijetio strašnom kaznom.

— Vama dvojići biće ovako i onako, ali ti, što si držao ostve, čuvaј se! Imamo mi za takve u šumskoj upravi sve što treba: podrum, a u podrumu bataljon miševa. Pa, kad будеш noćivaо са њима, drž' se!...

Kolje mrko pogleda starca koji se slatko sмијa svojim dосјеткама. Starač opazi taj pogled, pa primijeti:

— Aha! Kako гледаш?! Vidi se da si kolovođa. Ti si, отприлике, i nagovorio ove mališane da pođu s tobom i da ti pomажu u vršeњу protivzakonitih djela... Protivzakonitih, ja! Знаш ли ti šta je to — protivzakonito djelo?

— Ala гњави..., prošantpa Bralje. — Xvališe se kao da je napravio неко јunaštvo.

— Čuva ribe, a nas bi da може појео! — добаци Bralje.

— Bez говора! — grmnu zapovjednicki чича. — Sada ste лишени слобode i neću da čujem ni riječi.

Kolje se osvrte na starca. Ochi mu lукавo zaiskriše.

— Je ли, чико, a зашто na овој врућини nosite сукнене чакшире?

— То су моје ствари — прогунђа старац. — Хајде, не питај!

— А зар вам није вруће? — питао је Коле.

— Учитељ нам је причао да се љети носи лакша одјећа. То је ради здравља...

Чича се наљути.

— Може вама учитељ причати шта хоће, а ја знам своје. Да ваш учитељ има реуму као ја, и он би носио овакве гаће...

— А имате реуму?

— Аха! Већ двадесет година се рвем са њом. Ево, и сад ми сијева у коленима...

— Е, онда нас ухвати! — викну Коле и јурну. За њим, пратећи га у стопу, појури Брале и Јуса. Бежали су стрмом падином, кроз честар према језеру. За њима одјекну старчев храпави глас:

— Стој! Стој, или пучам!

Старац се стушти за њима, али га ноге издадоше. У трку налетје на широк глагов грм, каш од пушке му се омота око ноге и он се прући по ледини, испустивши рибу.

Дјечаци су бежали кроз честар и готово без даха избише на пропланак у близини језера. Ноге су им биле ишибане. Свуда до колена су биле маснице које им је оставило трње док су се спасавали од старца.

Застали су неодлучни куда да крену. У логор им се, послије свега, није ишло. Куда ће друго? Зар ће се одвојити и живјети сами у планини без другова, без постеље и хране? У један мах сва три полетарца помислише исто.

Ох, како је то све испало тужно...

Стјали су потиштени и замишљени. Тада, одозго, одјекну љутит чичин глас:

— Чекајте, мангупи... нисте побјегли! У логор ћу ја сада да вас пријавим! Платићете ви мени, платитиши!

Старац је викао као да га кољу. Скривени у грмљу, дјечаци га мало касније опазише како тромо одмиче путем према логору и сваки час застајкује па пријети двоцијевком својим противницима које није видио.

— У логор нам нема повратка! — рече одлучно Коле. — А сада, пожуримо!...

Они заокружише језеро са стране супротне логору. Коле је у трку објашњавао своју намјеру:

— Другови, чекајте ме у гају изнад логора. Сада ће трубити збор за вечеру. Ја ћу се увукти у шатор и донијећу што нам је најпотребније. А, онда ћemo у шуми размислiti шта да радимо... Јуса, пази да не изгубиш оствре...

Тројка се раздвоји. Коле из све снаге појури пре ма логору. Јуса и Брале ишчезоше у шумарку. На самом улазу у логорски круг Коле застаде, осврну се и осмотрити. Далеко на стази указа се прилика ловочувара. Журио је у логор.

— Ипак сам те престигао! — помисли Коле и опрезно, између стабала оморика, поче да се привлачи свом шатору. При одблеску кухињских ватара дјечак опази колону полетарца која се постројавала за вечеру и осјети како му се стеже у грлу.

Први пут се стидио и крио од својих другова. Док се привлачио, он је с муком заустављао сузе. Било му је као да се одваја од својих најближих. Али другог излаза није било. „Боле и побјеђи него пред друговима испasti лопов — ловокрадица. — Тако мисле и Јуса и Брале” — рече у себи дјечак и опрезно заобиђе шатор. У шатору је било тамно. Коле скиде два ћебета са прве постеље, прострије их по земљи и унутра набаци двије порције и неколико парчади хљеба који су полетарцима остали од ужине.

Затим подиже јастук на свом кревету, извуче свој мали ловачки нож и њибице. Под прстима осјети корице своје извиђачке биљежнице. Коле се замисли, затим откину један лист и у полуцама, насумице написа ово:

— „Драги другови! Ја, Јуса и Брале смо отишли. Куда ћemo, још не знамо. То за вас, другови, није ни важно, јер смо ми осрамотили читаву чету. То ће вам испричати онај проклети ловочувар... Коле”.

Коле положи цедуљицу на кревет са кога је скинуо ћебад, стрпа неколико кутија метака за ваздушну

пушку у цеп и са завежљајем у једној и пушком у другој руци изађе.

Скривен иза шатора, он још једном погледа на чету поређану око столова. Препознао је малог Данка, који је имао обичај да увијек прво поједе месо па онда чорбу, и непримјетно махну друговима руком у знак опроштаја. Затим се хитро запути у гај.

Било је већ крајње вријеме, јер се у истом тренутку на улазу у логор појави ловочувар и још издалека поче да се препира са стражаром-полетарцем, који га заустави звонким повиком. — Стој! Ко иде?!

V

ОЛУЈА

Три дјечака забоше дубоко у шуму. Ишли су дјечи се један за другог. Ноћ је брзо освајала планину. Пјешачили су више од пола сата, а затим осјетише да се шума прориједила. Ускоро се пред њима указа огромна стијена. Била је гола, без дрвећа, и само се понеки жбун црнио на њеним храпавим испупчењима.

Десно и лијево од стијене почињала је борова шума, која се уздизала као тамни, непробојни зид. Дјечаци застадоше у недоумици. Из шуме је допирао не прекидни шум грања. То је вјетар савијао гране борова, одбијао се од њих и звијдао у уским пукотинама стијена. Мјесеца није било. Небо се спустило до саме планине, притисло шуму и живот у њој и пријети јој бурном љетњом олујом. Чак се ни буљина не јавља својим једноликим звијдуком. Сакрила се негаје у аупљу дрвета тужна што мора да одложи свој ноћни лов.

— Биће кише — тихо се гласну Брале.

— Груууу — Груууу!... — Груууу!... загрмље планином. А затим, сустижући једна другу, небом блеснуше муње. Грмљавина затресе планину. Као да оживјеше борови затресоше тешким главама. Ошину

их бурни пљусак. Киша је дошла тако брзо да дјечаци нису имали времена ни да се склоне.

Пљусак провали нагло и зачас зажуборише невидљиви поточићи. Стијене које је преко дана угријало сунце замирисаше од испарења. Горе, високо у стијени, гракну изненађени гавран, заклепета крилима и умири се.

Другови потрчаше према стијени клижући се по овлашеној земљи. Ишли су један уз другог, пипајући рукама влажну стијену и тражећи какав заклон. Од једном, Коле који је ишао први, осјети да стијене не стаје. Испружене руке су му лебделе у мрачној пращини и он нагло стаде. Чинило му се да испред њега вија бездан.

Коле престрашено крикну. Одговори му страшни хук.

— Јуса!... Брале!... плачно узвикну Коле и окрећу назад. У мраку се судари са Бралом и обојица падоше.

— ... У-aaa! А-eee!... одјекну као одговор на Колин узвик. Бљесну муња и дјечацима се указа тамна унутрашњост пећине.

Пред њима, дубоко у стијени, црнио се отвор пећине. Дјечаци су укочено стајали неколико тренутака, а затим се најприје осмјели Јуса.

— Коле, упали шибицу, ... оваје се можемо склонити — опрезно рече дјечак. Пећина неразговијетно пренесе Јусине ријечи. Дјечаци се осмјехнуше. Први страх је био прошао.

Они пипајући ућоше у пећину. Коле кресну шибицу.

На једном крају леђине они опазише малу оградицу од коља. Под ногама им се осипала овчија пропушта.

— То је пастирска пећина — сјети се Брале. — Овде преко дана леже и пландују овце. Ту ће негде бити и огњиште, гдје се чобани с јесени грију и окупљају.

Неколико минута касније дјечаци су сједили крај огњишта на коме је пламсала мала ватрица. На неком

простирачу од пропшке Коле је намјештао постељу. На огњишту су пуцкетале суве гранчице. Зачас би пла-
нуле и горјеле расипајући бијели, топли пламен, а онда их је посипао пепео и у пећину се увлачио влажан и студен мрак.

Дјечаци су дријемали око ватре. Коле се трже. Споља је допирао равномјерни шум кишне. Коле помисли како би требало чувати стражу. Били су сами у планини коју нису познавали. Другови су спавали с главама обореним на прси. Коле привуче пушку и за-
гледа се у мрачни отвор пећине.

— Ја ћу чувати стражу, а они нека спавају — од-
лучи Коле.

Ватра на огњишту оживи, запуцкета јасенова гран-
чица и освијетли читаву пећину. Коле осјети пријатну
топлину у читавом тијелу. Згуро се излажући ватри
покисла леђа. Мирисала је үријана пропшка.

У дјечаковој глави све поче да се слива у пријат-
ну, меку музiku. Непрекидни пљусак кишне и снажни
налети вјетра брујали су у вратима пећине. Нешто је
цврчalo на огњишту финим, пригушенim звуковима.

— Лијепо је овде... помисли Коле... топло је и
тихо. Ја ћу чувати другове... а они нека... спавају.
Нека... спавају, спавају...

И не знајући да то њега хвата сан, Коле заспа с
пушком међу колjenima.

VI

КОЛИН САН

Обузет сном, сав румен од нечега што је у сну до-
живљавао, Коле се врпољно на својој неугодној посте-
љи. У сну Коле је неосјетно склизнуо на крајичак ће-
бета и наслонио главу на Јусине ноге.

Како је у сну изгледало лијепо!? Коле се радосно
осмјехивао.

Трчао је кроз сјеновиту шуму, ноге су му се за-
плитале у бујну папрат. Над главом, са косих борових

грана њихале су се вријеже павити и бршљана по ко-
ме су искрили љубичasti звончићи.

Дјечак је трчао тако брзо да му је хујало око у-
шију. Видио је како шуме нестаје и између ријетких
стабала провијује плави крајичак неба. Пред њим се
отвори широко поље посuto разнобојним цвијећем.
На крају поља нешто се кретало. Коле појури тамо.
Оно што је одмах затим опазио запрепастило га је и
обрадовало. На пољу је пасло стадо јелена. Свуд око-
ло, чувајући своје породице, пропињали су се витки
јелени. Стојећи у трави до колена у средини поља па-
сле су кошуте. Подизале су сваки час крупне очи и
мотриле на танконогу ланад која су им се врзмала око
ногу и сисала. Мљаскали су издуженим, влажним њуш-
кама, узимали гутљај-два млијека и као по договору
одбијали се од својих мајки, па се залијетали преко
поља и изводили такве вратоломије од којих је Колу
застајао дах.

Коле потрча према једном ланету. Хтио је да га
ухвати и помилује. Толико је слушао о јеленима, то-
лико желио да их види. Јеленче му је бјежало истежу-
хи своје још слабачке ноге. Коле га пристиже и...
тада, када је већ био пружио руку да ухвати лане,
пред њим се испријечи висок грм. Лане се пропе у
ваздуху. Нестаде га, а Коле збуњено застаде са испру-
женим рукама. Свега је нестало. Пред њим више није
било ни поља ни живахне јеленске породице. Умјесто
поља пред њим се сада пружало гrdno велико језеро
са мутном водом и голим, високим обалама. Изнад
језера бјеласао се високи врх планине, окован ледом
и снијегом.

— Језеро! — помисли у сну Коле. — Па то је Ви-
дрине језеро... шапну му нешто и Коле се сјети не-
чега што је било далеко, готово заборављено. Гледао
је у високи обронак планине са кога је пузио сјајни,
блјештави глечер. Из глечера је попут пјенушаве рије-
ке млијека шикљао горски поток и нестајао у тамној
језерској води.

— Учитељ нам је причао о постанку глечерских
језера — сјети се дјечак. — Хиљадама година се то-

пио вјечити глочерски лед и градио језеро... Али, ка-
ко то да сам ја доспио у то далеко вријеме? — упита
се дјечак... Јао, ја сам залутао!

Коле покуша да бјежи, али су његови кораци били
смијешно спори. Када се осврнуо, он спази на језеру
нешто што му уледи сваки мишћ на тијелу.

Брзо као стријела јурило је нешто преко воде. Чу-
ли су се ударци великог пљоснатог репа, из воде се
помањала лукава ћуска њушка. Позади дугуљастог ти-
јела животиње остајао је усковитлан траг воде. Огром-
на видра јурила је право на дјечака. Коле је већ ви-
дио њене округле, свијетле очи и танке, као длијето
оштре зубе.

Јао!... престрашено крикну Коле и осјети да га
нешто пљесну по лицу. Видра га је стезала великим,
мокрим шапама, губио је дах и узалудно покушавао
да се извуче. Затим га животиња повуче увис...

Дugo је Коле трљао очи трудећи се да схвати шта
се десило. Над њим, држећи га испод пазуха, стајао је
Јуза. Трескао га је и дрмусао понављајући:

— Коле, пробуди се... Коле!...

— Устај! Ево сунца! викао је Браље и скакујао
по пећини сав најежен од хладноће. Дан је већ завири-
вао у пећину, а па улазу се ковитала измаглица коју
је стварало топло, јутарње сунце.

Тада, када су се најмање надали, дјечаци опазише-
на улазу пећине огромну, чупаву главу. Видјеше како
се пропиње и јури према њима кудрави овчарски пас,
а пећина затутња од крупног, срдитог лавежа...

VII

ГОЈКО СА КАТУНА

Чобанин Гојко је имао десет година, а већ четири
љета проводио је на катуну. Љети, баш у вријеме
школског распуста, читаво Гојково село одлазило је
у планину на издиг. Живјели су у малим колибама са

сламним крововима, а стоку су напасали на простра-
ним планинским заравнима.

Гојко је чувао јагањце. Њихова испаша била је у
близини катуна. Одраслу стоку за мужу гонили су
старији чобани више, под сами врх планине, гдје ра-
сту опоре траве човјеку до паса.

Гонећи тог јутра својих тридесет јагањаца, Гојко
је безбрижно звијждао на прсте и вабио свог вјерног
помоћника Рундова.

— Јутрос ми се нешто много одвајаш у страну!
— подвикну дјечак на Рундова.

— Шта је?... Што си се тако устрчao?

Велики овчарски пас кратко лану као да саопшта-
ва неку новост дјечаку, па настави да њуши по још
влажној трави.

— Да није курјак зором прошао? — забринуто се
запита Гојко и поче да прикупља стадо које се било
расуло по ливади.

Рундов је мањао дугачким, кудравим репом и паж-
љиво претресао подножје стијене. Булио је уши ослу-
шкујући. Чуло се како дашће и узбуђено шкљоца би-
јелим, снажним зубима.

— Овде нешто има — закључи Гојко. — Одох да
даднем глас у катун, док је још рано — одлучи чобан-
че и поче да се пентра између стијена, са чијих се вр-
хова видио катун.

Гојко није видио када је Рундов нестао у пећини,
али час касније зачу његов нејасан лавеж. Рундовов
лавеж се измијеша са преплашеном виком. Гојко се
брзо скотрља са стијене и стежући свој чобански штап
одлучно потрча према пећини. Оно што је Гојко опа-
зио када уђе у пећину, зачудило га је више него да је
срео медвједа. У једном углу пећине стајала су три
дјечака и бранили се кочићима, које су почупали из
ограде, од разбјешњелог Рундова. Коле је окренуо
кунда克 своје ваздушне пушке и мањао њиме испред
искежене ћушке пса.

— Рундове!... Остави!... цикну љутито Гојко и
шчепа пса за кудраву длаку на врату. Рундов покуша
још једном да јурне на дјечаке, па се задржан Гојко-

вом руком пропе и леже на земљу исплазивши црвени језик. Неколико тренутака дјечаци су се ћутећи посматрали, а онда Гојко рече:

— Мајко моја, одакле ови у пећини?! ... Завукли се баш кô медвједи!

Коле се љубазно осмјехну:

— Тако. Пошли смо мало на излет ...

— Да ви нисте од оних што им је логор на Видрином језеру? — досјети се Гојко.

Коле се збуни. Никако није желио да се дозна одакле су дошли, а још мање зашто су напустили логор. Из неугодног положаја га је извукao Јуса:

— Нисмо ми од оних ... Ми, видиш, идемо сами. Имамо и пушку ... дода Јуса и поносно показа оружје.

— Е, чудна народа, ... зачуди се Гојко. — Аутају планином и спавају по пећинама, а наше колибе су ту пред носом. Требали сте доћи код нас да спавате.

Полетарци се згледаце. Истина, послије синоћње олује и спавања у пећини, радо би легли на постелју испуњену мирисним планинским сијеном. Али, помисао да о њиховом боравку могу дознати доље у логору тјерала их је даље.

— Ми данас идемо даље — замишљено рече Коле. Гледао је у Гојкову торбу из које је вирио крајичак пшеничног хљеба. Тек тада осјети да је гладан.

— Хајдемо напоље, па ћемо тамо разговарати — предложи Брале, коме потече вода на уста када ухвата Кolin поглед на торби, коју је већ одавно посматрао.

Дјечаци изабоше из пећине. Сунце се већ високо попело уз планину. Свуда изнад борове шуме и тамно-зелених пашијака дизала се млијечна измаглица. Окупане кишом птице су полијетале у ваздух ширећи влажна крила.

— А куда сте научили? — упита Гојко погледајући на јагањце који су се расипали по пашијаку као бијеле грудве снијега. — Да ви нисте пошли тражити јагода?

— Јагода! — узвикнуше полетарци у један глас.
— А где има?

— Попните се оном стазом све до врха Папратног бријега — поче да објашњава чобанин. — С ону страну бријега расту јагоде и малине. Има их толико да их више нико и не бере. Досадиле чобанима, па их још само овце купе ...

— Толико их има! — одушевљено узвикну Брале.

— Има, вала, много! — рече просто Гојко. — Сједнеш негде поред пања, гдје их највише има, и сједећи их убереш толико да си сит.

Не питајући више, дјечаци се почеше спремати. Јуса уви ћебад и пребаци их преко рамена. Коле упрти пушку.

— Узми порције, Брале. Требаће нам да наберемо јагода.

Дјечаци су се поздравили са Гојком. Већ су полазили кад Гојко запита:

— А јесте ли јутрос што појели? Некако не видим да носите ишта од хране.

Умјесто одговора Коле и нехотице погледа у Гојкову торбу. А Гојко, схваћајући тај поглед боље него икакве ријечи, развеза торбу, извади комад хљеба и неколико комадића сира увијених у крпу.

— На, узмите док стигнете до јагода — понуди чобанин своју ужину. Гледао је дјечаке и као да се бојао да га не одбију.

Коле се поврати, извади из цепа мали ножић и пружајући га Гојку прими храну.

— Ово ти узми од нас за успомену. Да се сјетиш на полетарце, Кола, Јусу и Брала — брзо изговори дјечак.

— И још нешто: никоме немој рећи да си нас видио. Хоћеш ли?

— Нећу никоме!

Гојко чврсто стеже Kolinu препланулу руку. Рундov поскочи уз Кола који је одлазио и пријатељски залаја.

Док су се пели уз Папратно брдо, пратио их је његов весели лавеж и Гојково дозивање:

— Тако... право све тим путеоем! Сад окрећите лијевооо! Добро јеее!

Требало им је двадесет минута док су се испели на брдо. Са врха им се указа диван призор: свуда блатним падинама брда расла је шума папрати, преплетена високим планинским цвијећем. Мјестимично, попут огромних печурки, уздизали су се остарили, ужутјели пањеви давно сјечене шуме.

VIII

ТРАГОВИ

Узбуна коју је у логору изазвао стари ловочувар када је испричao да је ухватио полетарце у краби рибе није дуго трајала. Командира, а затим и читаву чету, поче да мучи мисао — гдје су нестали њихови другови. Читаву ноћ је чета била у покрету. Претресали су све околне шумарке, на чамцу су прокрстарили језеро уздуж и попријеко, а од дјечака ни гласа. Око поноћи у логор почеше да пристижу извиђачке групе које су трагале за одбјеглим полетарцима и сви су саопштавали исто: — Нема их!

Командир прикупи чету, објасни да је дужност свих да нађу другове, који могу лако настрадати у непознатој планини, па крену са читавом четом уз планину. У логору остале само стража и осматрач на торњу.

Олуја је омела чету да настави трагање. Покисли и тужни полетарци у саму зору стигоше у логор.

Сјутрадан, командир одобра петнаест најокретнијих полетараца, подијели их у пет група и упути разним правцима са задатком да трагају око језера и ивицом шуме. Он сам упути се дубоко у шуму и сат касније, љут и забринут, стиже пред пећину која је прошле ноћи послужила полетарцима као склониште.

Командиру Борку је био довољан само један поглед да утврди да су дјечаци ту провели ноћ. На мекој пропоши остали су трагови њихових стопала, а око

ватре која је још тињала биле су разбацане сагорјеле шибише. Командир обиђе стијену и на ливади угледа стадо око кога је оптравчао космати Рундов.

— Еј — хеј! Има ли кога у близини! — викну командир.

Нико се не одазива.

— Алооо! Чобанине, гаје си! Алоо — викну јаче Борко, тако да уплашена јагњац потрчаше на све стране.

Командир није ни слутио да га из једног удублјења на стијени посматрају два пажљива ока. Био је Гојко. Чобанин се није без разлога скривао. Он је наслутио да командир тражи тројицу дјечака који су сигурно нешто велико скривили. Али је Гојко био дјечак који је држао ријеч: није хтио да прекрши обећање дато Колу, па је помислио да је најбоље да се склони док командир сам не одабере пут и оде.

Размишљајући о овом необичном јутарњем догађају, Гојко је посматрао Борка. Командир је сједио на камену и непомично посматрао шуму која се уздизала изнад ливаде. Примијетио је стазицу којом су се полетарци запутили у потрагу за јагодама.

Гојко видје како командир извади нож и на једном стаблу направи два бијела зареза, што је за остале извиђаче требало да значи „овуда сам прошао”, па се брзо упути стазом према врху Папратовог брда.

Негде у средини брда командир застаде, сагну се и поче да посматра трагове на омекшaloј земљи, а затим, готово трчећи, појури према врху.

Када се командирова прилика изгуби, Гојко сиђе са стијене. Све што је јутрос доживио узбуђивало га је. Није знао ни зашто дјечаци бјеже, ни разлог овако брзе потјере, али је био на страни дјечака у којима је видио своје нове другове и стрепио је за њих. Помисли да покуша да их дозове, али је то било немогуће. Његово дозивање би чуо свакако командир. Било је питање да ли би га чули дјечаци. Гојко сједе у траву и замисли се. Ништа паметно није му долазило у главу.

— Шта ћемо, Рундове? — рече полугласно и погледом потражи пса.

— Рундо, ... Рундове! — викну наједном дјечак, али узалуд. Пас је био нестао.

— Чудна ствар! — помисли Гојко. — Куд ли се само изгубио?

Звао је и дозивао пса тако гласно да су му стијене враћале одјек његовог гласа, али се Рундов није појављивао.

— Ово му се никад није десило... прогунђа љутито дјечак — отишао је, оставио и мене и јагањце. Проскитао се... Мора да му се Коле допао, али ништа! Доћи ће он већ када огладни. Знамо се ми од раније...

Споменувши Колино име, Гојко се сјети поклоњеног ножића, а онда му опет искрсну пред очима командирова ужурбана прилика како замиче за врх Папратовог брда. Мислио је на дјечаке и на неугодни сусрет који им предстоји. Сав се врпољио од брига како да им помогне. Било је касно да потрчи каквим пречацем и стигне прије командира до дјечака. Осим тога, ту су били и јагањци. Није их смио оставити, по готову када је и Рундов одмагли онако, без питања.

— Шта могу?! — закључи дјечак. — Па ако их и нађе, неће их, сигурно, прогутати. Биће да су нешто скривали док онако брзо стружу...

Гојко је имао и својих брига. Још мало па ће и попасак када се јагањци тјерају с паше на појило. Онда им треба пронаћи добар хлад испод неког већег дрвета, како би могли на миру преживати.

Чобанче се подиже, прикупи јагањце уврх ливаде, па се онда прући на меку траву. Сунце је ојачало. Гојко осјети на плећима топле зраке и скиде кошуљу. Јагањци су се тромо кретали. Неки су престајали да пасу. Равнодушно су бленули у пашу, били су сити. Као да су схватили да нема Рундова, који их вјечито враћа и прикупља, они су се лагано расипали по хладовима.

Очекујући Рундова, Гојко се скањивао да устане и да их прикупи. Било му је тешко да устаје. Немирно је помишљао на дјечаке и мучио се да одгонетне како ће се све то свршити.

Вријеме је одмицало, а од Рундова и дјечака ни трага. Забринут, желећи да одагна своју бригу, Гојко извади ножић и поче да дјеље свој чобански штап. И баш када је довршавао прву шару на штапу, он зачу уморно дахтање иза леђа и опази пса. Враћао се сав мокар од зноја.

— Шта је, досадило ти тражити јагоде по Папратном брду? — викну Гојко тобож љутито на Рундова.

— А ја мислио да ћеш остати за стално с њима.

Рундов је преморено дахтао. Скичао је нарогушен и сметен.

— Где су полетарци? Је ли их нашао њихов командир? — питао је дјечак, погледајући према врху бруда. Очекивао је да ће се појавити Борко са дјечацима.

Међутим, горе у брду све је било мирно, непокретно. Гојко очекну, постаја минут-два и забринуто се гласну:

— Шта ли се десило са њима? ...

Он није ни слутио да је јутрос, показујући им пут до јагода, упутио дјечаке у грудну опасност. Зачуђено је гледао Рундова који му се мотао око ногу и приблијао се уз њега као да тражи заштиту.

Наједном дјечак преблиједи. Сјетио се приче коју је по катуну распредао ловац Марко. Тврдио је да се у малињаку појављује огроман медвјед.

Марко је причао да је својим очима видио медвједа у јагодишту једног јутра док је лутао по лову. Када је наишао кроз јагодњак, опазио је црну као брдо гомилу. Пошао је према тој гомили и када се приближио, медвјед је подигао главу. Зарежао је потмұло и Марко није имао више времена да га боље упозна. Побјегао је главом без обзира и у силном страху посијао чутем половину метака намијењених мршавим планинским зечевима.

Нико ову Маркову причу није узимао озбиљно, тим прије што је Марко из сваког лова доносио по једну или авије сличне приче и њима забављао читав катун навече уз ватру. Так сада, када је нагли нестанак дјечака изазвао гомилу сумња. Гојко се сјети

Марковог причања и први пут повјерова у причу о медвједу.

Он наврат-нанос прикупи своје јагањце, звизну Рундову и што је брже могао потјера стадо на катун.

У исто вријеме, када је Гојко уплашен за судбину полетараца потрчао на катун да јави о нестанку непознатих дјечака, командир Борко стиже у долину јагода. Он најприје осмотри по папратишту и у његовом горњем дијелу опази неки покрст. Брзо се упути тамо. Прешавши неколико корака, Борко само, као у сну, видје огромно црно тијело које му се зачас ојача, па машући великом главом као приказа неста у шуми.

Командир извуче свој широки, извиђачки нож и појури у правцу у коме је нестао медвјед. На неколико корака од мјеста на ком га је угледао Борко опази преврнуту порцију с јагодама. Два корака даље лежало је извиђачко ћебе, влажно и умрљано медвјеђим шапама. И, ма колико да се трудио, Борко више ништа не пронађе.

Обузет црном слутњом, командир Борко је стајао не знајући шта да учини.

Био је несретан. Тјерао је од себе помисао на оно најгоре, на то да су дјечаци, можда, настрадали. Али сусрет са медвједом, ћебе и преврнута порција јагода указивали су баш на то најгоре.

И што је више Борко размишљао, могућност такве несреће била је све очигледнија. Изгледало је да се ту више ништа не може поправити. Укочен, с ножем у руци, Борко је непомично гледао у шуму, као да је од ње ишчекивао одговор на своју мучну сумњу ...

Из тог стања трже га један, а одмах за њим други пуцањ. Јека испаљених метака ломила се планинским алугама. Ивицом шуме, право према Борку, трчало је неколико људи. Испред свих био је чобанин Гојко. Они су нешто нејасно викали и њихови поклици су се стапали у дуги, крупни лавеж овчарских паса.

То су људи са катуна полазили у потјеру за медвједом, по чијем су свјежем трагу јурили неустрашиви чувари торова, јаросно лајући.

IX

ОЧИ У ОЧИ СА МЕДВЈЕДОМ

Медвјед је осјетио хајку много прије него што су пси стigli до мјеста на коме је јутрос напао полетарце. То је био искусан медвјед-месождер и добро је познавао сва изненађења која долазе од људи. Са даљине од неколико километара он је сигурно разликовао узбуђено штектање паса који гоне траг од њиховог равнодушног и лијеног лавежа када обилазе стадо.

Када је хајка стигла до јагодњака, медвјед је био већ дубоко у шуми. Слаб вјетар, неосјетан за човјека, дотјерао му је мирисе великог броја људи.

У те мирисе мијешао се оштар воњ испаљеног барута. Медвјед га је добро познавао. Прије неколико година он је, једаџпут, када је јурнуо на младог бика који се био одвојио од стада, осјетио тај исти мирис праћен силним треском. Његов ограничени ум није могао да сквати одакле је дошао тај тресак и онај страшан ударац у задњу шапу. Схватио је само да је човјек који је неустрашиво дотрчао да спасава бика посједовао тај гром, а затим је, бјежећи осјетио да му рана крвари и шапа постаје све несигурнија.

Зрно је остало у нози и он је неколико дана стењао од болова. Много касније, када је рана потпuno зарасла, звијер је повремено осјећала штрецање у нози. Тако се и очувала успомена на човјека и љут мирис барута, послије кога долази рана и бол.

Медвјед је био толико паметан да се одлучио за бјегство. Чуо је пуцње који су потресали ваздух и осјећао псе за собом.

У овом тренутку, у коме су пси размрсили траг и нагло јурнули напријед у шуму, медвјед је избио на врх гребена. Испод гребена пружала се мрачна алуга обрасла танким јелама и планинским шибљем. Медвјед похита у њу. У горњем дијелу алуге био је његов брлог. У сред стијења обраслог у маховину налазило се широко удубљење, слично пећини, у коме се медвјед одмарao. Само једна стазица, утабана његовим шапама,

водила је до брлога. То је значило да медвјед не бежи ако је нападнут у свом склоништу. Постоји само један пут — онај којим једино може доћи и медвјед и његов непријатељ. И, ако дође до сукоба, један од њих се обично не враћа.

Бежећи испред потјере медвјед је на оштром трњу остављао читаво прамење длаке, али је упорно крчио пут. Хтио је да добије времена и да се припреми за окршај.

Пола сата касније група људи изби на врх гребена. Као зубати, огромни реп испред њих се ваљала гомила овчарских паса. На гребену се најприје указа погурена прилика чика-Ратка, који је на рукама носио огромну „вендерлову“ пушку. Чика Ратко је имао пуно разлога да се не одваја од своје старинске, једнометног пушке. Поштовао је њене нишане, који га нису варали, а још више њене тешке метке, величине човјечјег прста, који, када лете кроз ваздух, хује попут топовских граната.

Тренутак касније на гребену се појави Борко.

По Ратковом разочараном лицу он одмах закључи да је хајка пропала.

— Завукао се у гуштар — прогунђа чича. — А тамо се тај делија не боји никога. Неће уступнути ни онда када би га напало двадесет паса.

Борко је био очајан. Сумња која га је мучила откад је у јагодњаку открио полетарско ћебе, претворила се у увјерење да су дјечаци постали жртве огромног зликовца који им је умакао испред носа. А гаје је тада био он, командир полетарске чете, човјек који је дјечацима на логоровању замјењивао родитеља и старапоца? Шта је он учинио? Био је строг и стран дјечацима, толико да су од њега бежали због мало крупније грешке. Како,... како ћу погледати у очи њиховим родитељима када ме буду питали гдје сам изгубио њихову дјецу? — мислио је Борко. — Шта ћу рећи Колиној мајци, којој је Коле све што има?... И свако ће рећи: — Пустио си дјецу да гладна и беспомоћна лутају планином, а ти си лежао у логору и чекао да се врате и признају погрешке!

— Не, боље је да и ја одем за њима! — гласно реће Борко. Не гледајући хајкаче који су се прикупљали на гребену он пође право према јарузи. Ништа више није чуо ни осјећао. Стезао је у руци свој дугачки нож и ишао право на медвједа. Није чуо ни дозиве чика-Ратка. Ишао је само са једном мишљу: Убију га, или нека он мене растргне!

Борко одлучно прође гомилу паса који су се врзмали по ивици гуштара, немајући смјелости да загазе у њу. Тада га један снажан позив заустави. Он се окрену и опази Гојка. Трчао је за њим и викао:

— И ја ћу с тобом, командире! Ја и Рундов ћемо с тобом...

Исплавивши свој црвени језик, Рундов је трчао за Гојком даљићи му у пете. Борко застаде и дотраги дјечака, издигне га у ваздух и пољуби. — Иди назад! Врати се... ти ми не требаш — рече узбуђен и дирнути храброшћу чобанчета.

— И ја ћу с тобом, командире — усротиви се дјечак. — Ја сам крив!... ја сам крив за све! — плачући призна Гојко. — Ја сам им показао пут до јагодњака!...

— Кome?

— Коли... и Јуси и Брали. Видио сам их јутрос... и тебе сам видио. Нисам хтио да кажем куда су отишли, јер су ме молили!.. јецао је дјечак.

Борко осјети како му се срце стеже. Било му је жао чобанчета, али је гњев на њега био јачи.

— Иди назад! — викну љутито. — Кад се ниси јавио раније, не требаш ни сада...

Он се окрете и зађе у шуму. Није направио ни два корака кад са гребена одјекну глас чика-Ратка:

— Причекаај!... Чика-Ратко се лагано спуштао према јарузи.

— Причекај! Нас два, а он један — ваљда ћемо му доскочити,... — подвикну чича и откочи пушку.

Они забоше у шиблјем преплетену јаругу. Ишли су један до другог, готово раме уз раме.

— Полако иди, али пажљиво гледај — прошапта Ратко. — Кад га угледамо, стој и чекај. Пустићемо га нек он напада...

Ишли су корак по корак, од дрвета до дрвета, између сивих, влажних стијена. Јаруга је била мирна. Као да је замро сав живот у њој. Ни птица да полети. Нигде ниједног шума.

— Притаяјо се и вреба... — шапну Ратко. — Ту је негдаје...

— Пази!...

На десет метара од њих, као да се откиде од стијене уз коју се био притаяјо, усправи се огромни, mrки медвјед. Он се пропе на стражње шале показујући широке груди обрасле дугачком, жућкастом длаком. Рикну потмуло, затим рикну још једном, откривајући бијеле, страшне очњаке и јурну...

Борко зачу нејасан пуцањ тешке „вендерловке“. Видио је огромну, mrку масу која се кретала на њега и кад медвјед преће пола растојања које их је дијелило, он му јурну у сусрет.

Чуо је ѡдар свога ножа и осјетио како сјечиво ће дубоко у космато тијело, а затим паде обoren у дарцем предње шале...

Сат касније Борко је сједио са завијеном главом покрај одераног медвједа. Чика Ратко је мирно пуштио лулу и чакао око своје пушке. Група катуњана се нагађала око тога колико је медвјед тежак. Обилазили су га са сваке стране и дивили се сигурном појтку.

— Срећа да му је зрно сломило кичму, па му је шапа омлитајила — рече чика Ратко смијући се... А како је био узмахнуо, помиловао би те да више не устанеш.

— А можда би и до тебе стигао — осмјехну се Борко. — Нема ништа боље од ножа за овакве зливковце.

— Е, сад било како било, али он своје доби — шалио се Ратко. — Него, да се креће. Хајдемо!

Један сељак натовари медвјеђу кожу на леђа и они кренуше. Борко је ишао посљедњи, замишљен и

тужан. У близини медвјеђег брлога није пронашао никаквог трага о дјечацима. Нестали су као да су у земљу пропали.

Борко се сјети Гојка и његовог признања, па поче да се распитује о дјечацима и сусрету са њима. Ништа ново није дознао. Гојко је кроз сузе испричао све, признао је чак и за поклоњени ножић, али његово признање није користило. Дјечаци су посљедњи пут били на јагодњаку. Судећи по баченом ћебету и преврнутују порцији са јагодама, сусрели су се са медвједом, који је малоприје заглавио. Куда их је страх потјерао, гдје су се зауставили да ухвате дах, то ни птице не би знале.

Једно је било сигурно: медвјед је скупо платио свој сусрет са полетарцима, ако му се не урачуна и оно што је дотада починио по катуну.

X

ВУКОДЛАК У ВОДЕНИЦИ

Чек... чек, чека-чека, чека-чека... чек-чек! — лупало је чегетало. Стари воденички точак уморно је окретао излизано млинско камење. Скривена у ријечној окуци, воденица је подсећала на сиву, згурену птицу, која никако не може да се смири у свом сну.

— Још мало па ће бити пуре — говорио је Јуса и пажљиво скупљао кукурузно брашно у марамицу. Коле и Брале су на средини воденице ложили ватру. Вода у порцији је кључала. Прегршт заосталог кукуруза у кошу нагло је нестајала под млинским каменовима. Чегетало је завршавало своју искидану пјесму. Посљедње зрно кукуруза склизну под точак и танки млауз брашна престаде да тече. Кош је био празан.

— Склони чегетало — рече Коле. — Најћи ће неко и зачудити се откуд воденица меље.

Јуса повуче дашчицу и скину преносни каши. Млини стадоше.

Дјечаци су једва дочекали док се скувала пура. Нису имали кашика, него су је појели помоћу дашчица које је одјељао Коле. Први пут од свог одласка из логора јели су топло јело.

Сједили су крај огњишта и зијевајући размишљали. Колико су данас превалили! Страх од медвједа потјерао их је наниже према ријеци. Ишли су читав дан обалом ријеке. Издалека су препознали врбу и вир испод ње у коме су онако несретно ловили. Око подне су нашли кроз шљивик, самом ивицом села. Заобишли су га укривајући се иза ограда. Жалосно су гледали недозреле шљиве и облизивали се при помисли на модре, avgустовске плодове.

— А очи, какве су ми!... — уздрхта Брале — малене, а сијају као ватра... уххх!

— Је ли ти то опет о медвједу? — с досадом запита Коле. — Па добро, срели смо га, видјели и побегли... Добро је да нас није гонио.

— Задовољио се Бралиним јагодама — насмија се Јуса. — Богами је добар поклон добио — јагоде за доручак и ћебе за спавање. Баш си ти, Брале, вели-кодушан!...

Брале се наљути.

— Е, сад сте обојица јунаци. А јутрос... брже су вам пете биле од прстију. Па и Коле заборавио на своју „карабинку“. Да ти није нестало муниције?...

Коле се збуњено осмјехну. Сјети се како је у бјежању изгубио кутијицу метака. Није ни помислио да се врати по њу. Свој тројици се чинило да на леђима осјећају медвјеђи дах.

Медвједу, опет, није било ни накрај памети да их гони. Био је сасвим задовољан што је остао сам на јагодњаку. Поиграо се остављеним ћебетом, преврнуо Бралину порцију и покупио јагоде. А када се на супротној страни појавио Борко, био је већ сит јагода и спремао се за озбиљнији лов. Да га није сустигла хајка, чобани са катуна би сигурно ожалили неко неопрезно јуне које је обад отјерао дубље у шуму.

Умор од пређеног пута и топло јело неодољиво су тјерали на сан. Дјечаци задријемаше на свом ћебету.

Била је тиха, мјесечна ноћ. Као широке бијеле сабље продирала је мјесечева свјетлост кроз растављену шиндру на крову. Шкрипао је и клопарао воденички точак. Понекад, кад је водени млаз наилазио на мјеста где су недостајале лопатице, точак је успоравао кретање. Стењао је загњурен у води и опет се с муком окретао тресући трошним стубовима на којима почива воденица.

Споља, са ливада прекривених зрелом травом, у воденицу је допирао свјеж повјетарац. Упирао је својим слабачким грудима у врата и увлацио се испод прага лижући босе ноге дјечака. Завлачио се око коша и мео са њега брашнену прашину...

У дубокој ноћи Бралу пробуди неки шум. Он уплашено подиже главу и погледа према вратима. Једна огромна сјенка мотала се око прага стружићи шапама по даски.

На мутној мјесечевој свјетлости Брале назре грано велику, издужену љушку која покушава да уђе. Ено, попустиле су шарке и врата се широм отварају. Бјеласају се искејени, густи зуби. Чудовиште дашће и лагано се примиче лежају.

Брале би хтио да викне и пробуди другове, али није имао гласа. Уледио се ослоњен на руке и разгорачених очију пиљио у два жарка круга што му се примичу.

— Вукодлак!... с ужасом мисли Брале. — Сад ће скочити и шчепати ме за грло... Испиће сву крв из мене... Ево га! Већ је разјапио чељусти!... На педаљ испред Бралинова лица вукодлак отвара уста и дјечак осјећа врео дах на образима. Чудовиште задовољно гунђа и притискује шапама дјечака уз постельју. Брале не може да учини ниједан покрет. Осјећа само како шапе све силије притискују његове груди и како нокти продиру кроз његову извиђачку кошуљу.

Ружна чупава глава се још више примиче и времим језиком дотиче полетарчев образ. Дјечак цикну. Руке му попусте и он падне натраг на узглавље...

Пригушен лавеж и узбуђени гласови Коле и Јусе било је прво што је разбарао Брале. Преко воденице

дижући прашину и паспаль ваља се ћебе и у њему за-
плетен вукодлак. Поклопили су га Коле и Јуса када
су скочили иза сна.

— Па, то је Рундов! — викну Јуса и скиде ћебе са
изненађеног пса. — Хеј, Рундове, шта је тебе овамо
довело?!

Рундов не одговара. И сам зачућен, он маше буј-
ним репом и покушава да лизне Колину руку. Дашиће
од умора, а слабине су му сјајне од зноја.

— Изгледа да си се натрчао док си нас пронашао
— каже Коле и миљује пса између плећки.

— Уплашио се медвједа па ударио по нашем тра-
гу! — присећа се Јуса.

— Да. И одсада ће остати са нама. Хоћеш ли?
Нећемо те пустити. Можда желиш да се вратиш назад
и откријеш наш стан. Хајде, дођи!

Коле отпаса свој опасач и привеза пса за осовину
од жрвиња. Затим добро притвори врата и подупре их
половином сломљеног воденичког камена.

Брале се прибрао. Сва тројица се гласно смију
испод ћебета. А Јуса, тарући очи, са којих је попут
птице одлетио сан, почиње да пецика:

—Aoј, Брале, ала си се уплашио! Још дрхтиш од
страха!

— Ма, није. Зима је... брани се Брале и прикуп-
ља ноге испод ћебета.

И заиста, у воденицу лагано продире студен пра-
скозорја. Воденичко коло клопара и као да сваким
окретајем убацује у воденицу влажну свежину са
ријеке. Већ се опртавају греде под кровом. Нестало
је мјесечевих сабаља. Рундов се склупчао испод каме-
на и завукао главу између шапа.

— Зима! — шапће Коле.

— Зима — дрхтури Јуса.

Дречаци тону у лагани јутарњи сан који тка брун-
дава шкрипа воденице, а кида и чини га лаким хладно
миловање зоре.

XI

РОНЧЕВА ПОРОДИЦА

Пронађи храну! — то је била прва помисао дречача
ка кад су рано ујутро устали. Посљедњих дана јели
су оскудно. Неколико парчади скорјелог хљеба које је
Коле понио из логора, мало сира и хљеба што им је
дао Гојко, неколико прегршти јагода и синоћња пуре,
и то је било све.

У млинском кошу више није било ниједног зrna
жита. Заједно са осталим сељацима отишао је и во-
деничар на планину, па је воденица зијала пуста.

Дречаци се договорише. Брале ће поћи и покушати
да оствама улови неку рибу у ријеци. Требало је да
Јуса, као највјештији и најрјечитији, побеђе до оближ-
њег села, да би код неке лаковјерне баке измамио
брашина. Да би боље успио у свом подухвату, Јуса је
понио Бралину полетарску мараму, с којом ће у крај-
њем случају покушати да разбије бабин тврдичлуц.

Коле и Рундов се запутише уз ријеку. Коле је хтио
да искуша своју ловачку срећу и потајно се надао
да ће уврбати неко неопрезно пиле дивље патке. Као
да сквата важност Колине намјере, Рундов је трчка-
рао за њим без гласа. С напуњеном пушком Коле се
провлачио кроз љескар идући уз ријеку. Уздао се у
своју стрељачку вјештину — на дадесет метара Коле
је првим метком могао да прошупљи јаје. Све је зави-
сило од тога да ли ће пронаћи дивљач и хоће ли му
поћи за руком да се неопажено прикраде.

Ишли су неколико минута пажљиво осматрајући
ријеку. На мјесту гаје се ријека разливала у прилич-
но широк залив Коле опази хитру, црну главицу над
водом. Био је то ронац. Вртио се на воденој површи-
ни као чигра, окретао је главу на све стране и попут
баченог камена нестајао под водом, да би се, час ка-
сније, појавио неколико метара даље.

Коле се поче привлачiti. Узбуђено је дисао док
се провлачио кроз грање, настојећи да приђе што
ближе. За њим је пузao Рундов. Био је доволjan само

један неопрезан покрет којим је Коле откочио пушку и птица хитро подиже главу. Над водом одјекну брзо прр-пррр!... и то је било све што је остало иза ронца. Брзином стријеле нестао је у шевару с ону страну ријеке.

Коле и Рундов се згледаше.

— Пропаде лов! — незадовољно прогунђа Коле и спусти пушку. Осматрао је ивицу шевара. Дуго је зурој у зелени зид стабљика што су се повијале над водом и, наједном, срце му заигра.

Недалеко од њих, веслајући малим, ружичастим ножицама, пловило је рончево пиле. Пијукало је по-времено као да дозива родитеље. Врзмalo се између танких стабљика шаше, увлачило се у шевар и опет се враћало, као да је изгубило пут до гнијезда скривеног у густој гугути.

Пиле је било залутало. Овако усамљено и слабачко морало је пропasti уколико не нађе гнијездо. Постаће плијен воденог копца који по читав дан луња у ниском лету изнад ријеке.

Колу се ражали. Схвати да је он био узрок невоље пилета. Поплашио је ронца — опрезну птицу која изbjегава чovјекa и скрива се чим га осјети.

Ловачка страст се охладила у Колу. Хтио је да помогне пилету и већ се спремао да заобиђе шевар и поплаши ронца и да га тако врати на ријеку, када га нов призор натјера да уздрхти.

Нечујно сијекући тиху, непомичну воду приближавала се од обале велика, снажна бјелоушка. Издигнувши спремно своју троугласту главу, ишла је право на беспомоћно пиле.

Пиле није ништа слутило. Пливало је, заплићући се у нагнуте стабљике вадених трава и уморно пијукало. Змија се приближавала све брже. Вијугала је својим зеленкастим тијелом и одбацујући се од воде исправљала се као одапета стријела.

Још свега неколико метара дијелило је змију од плијена. Коли се замаглише очи. Разрогачених очију буљио је час у пиле, час у змију која се примицала.

— Далеко је! Ох, много је далеко... помисли Коле подижући пушку. Метак фијукну и подиже клобу-

чић воде испред змије. Дугуљасто тијело се за тренутак скупи, а затим јурну још брже у правцу плијена.

Коле је пунио поново пушку спремајући се да загази у воду, када Рундов љутито лану и скочи у ријеку. Коле одмах закључи да Рундов неће успјети. Пливао је исувише споро да би могао спријечити змију. И Коле немоћно затвори очи. Није хтио да види како ће сићушно, нејако створење нестати у разјапљеним чељустима бјелоушке.

Затим дјечак схвати да се тамо нешто чудно дешава. Зачу бучно пљескање на мјесту где је посљедњи пут опазио змију и видје како се вода у близини шевара усковитлала. Пиле је одмицало у тршчак, сијевајући својим бијелим кљунчићем. Отприлике пола минута касније, на средини залива вода се узнемири, а из дубине, као из пушке избачен, искочи одрасли ронац. Арђао је у кљуну змију и вукао је по површини воде.

Над њим, као да осматра треба ли му помоћ, пролетје рончева женка. Коле радосно одахну и пружи руке према птицама. Хтио је да запјева и изрекне гласну похвалу смјелим родитељима. И баш кад је заустио прву ријеч, ронац се узнемири. Уплашио га је Рундов који је споро батргао ивицом залива. Ронац се одбаци са воде и полетје брзо ударајући кратким крилима.

Коле је дуго стајао на обали, размишљајући о догађају који се одиграо пред њим. Неуспјех у лову није га више љутио. Штавише, био је сретан што онај дуго спремани метак на ронца није опаљен. Доживио је велику узбуђљиву ствар. Овдје, на обали непознате рјечице, сам у потрази за храном, Коле наједном схвати један од вјечитих закона природе. Ронац је жртвовајући свој живот бринио свој пород од дугуљасте подмуклице и на тај начин продужавао живот своје врсте. О томе је Коле слушао у школи, на часовима познавања природе, али тек сад схвати ту велику истину у својој њеној величини. Открила му се ненадано.

И нехотице Коле се сјети своје увијек брижне мајке. Чинило му се да је тако далеко од ње, као да је у неком страном свијету. У очима му заискри суза.

Али Коле је био чврст дјечак. Одагнао је те тужне мисли и опет се вратио на посао ради којега је дошао. Требао је прибавити хране. Звизну Рундову и запути се уз ријеку, преко непокошене ливаде.

XII

НЕОЧЕКИВАНО

Рано изјутра, пети дан по нестанку дјечака, командир Борко позва полетарца Динка и Боку да га прате и запути се према ријеци. Командир је чинио посљедњи покушај да ње у траг дјечацима. Нешто му је шантало да побије низ ријеку. Он је правилно закључио да су дјечаци, након сусрета са медвједом, изгубили вољу да крстаре планином. Сем тога, знао је да ће их глад потјерати ближе ријеци и селима разасутим по њеним обалама.

Уколико пропадне и овај покушај, Борко је намјеравао да о догађају обавијести штаб одреда. Требало је да се чета брђана већ врати са свог великог, кружног марша. Борко је рачунао на њихову помоћ, али дотле није хтио да траји вријеме.

Пола километра низводно командир опази чамац чувара лова, који се љуљушкао привезан за врбу. Они се укрпаше у нови тек окатранисани чамац и запловише низ воду ношени снажном струјом.

Опасно је и үзбудљиво пловити у лаком чамцу низ дивљу, слаповиту ријеку. Ријека као да хоће да се отресе смјелог возача. Непрекидно му присећају изненађења. Ево, матица је шчепала чамац и гура га право на стијене што штрче испод још невидљивог слапа. Вјешто и снажно вуче ријека, али командир мушки запиње веслом. За длаку је избјегао гребен сакривен у пјени слапа, а већ га матица одбија на супротну обалу у сјену подводне пећине. Буде ли јача, заглавиће и чамац и људи у њему. Нестаће у тамном подземном ждријелу у коме као у казану клобуча немирни вир.

Али Борко познаје опаку ћуда ријеке. Он весла сигурном руком и у сјећању оживљава далеку и горку успомену на предио којим плове. Давно некада, када је тек притегао извиднички опасач, Борко је заједно са братом пловио овом ријеком. Дивио се њеним живописним обалама и уживао у борби са њеним хучним слаповима. А једног дана замрзио је ријеку до смрти.

Прије неких двадесетак година, блиставог сунчаног дана, ријека је показала своју опаку ћуда. Ухватила је у своја хладна клијешта Борковог старијег брата када се купао у њеним вировима. Преварила га је, прекрила га подивљалим таласом и одвукла у своје подземне вирове.

Отада је Борко мрзио ријеку која истиче из Видриног језера. Није се бојао њених замки, али је стрешио за друге који је нису познавали. Зато је онако оштро поступио када је саслушао Бралину причу о неуспјелој пловидби на старом сплаву. Знао је да он најбоље познаје ријеку и да има право да дјечацима забрани излете по њој.

Сијекући подмуклу матицу која је вукла чамац према зеленом виру Борко је стезао весло. Окренуо је главу на другу страну да дјечаци не опазе сузе које му склизнуше низ лице. Није хтио да сазнају да су тога часа прошли покрај мјesta на коме се утопио његов брат.

Тек касније, када чамац заплови широким, али још увијек брезим разливом, Борко се обрати дјечацима:

— Свића и вам се вожња, момци?

— Дивно је! — углас узвикнуше Динко и Боко. Још увијек су блиједјели од страха, али су били одушевљени.

— Јуримо као да је моторни!

— Само пажљиво осматрајте! Нешто ми говори да ћemo најзад срести наше одметнике — шалио се Борко.

Дјечаци се обрадовано насмијаше. Послије подвига у лову још више су вјеровали свом командиру. Увиђали су да би Борко учинио и најтежу ствар када

су у питању његови млађи другови и још више су га цијенили.

— Коле је прави лисац — рече Динко. — Ако нас први опази, сигурно нам се неће јавити.

— Врага! — узвикну Боко. — Све се може десити, али Јуса неће издржати да нам не викне.

— Само да ми је видјети Брала — осмјехну се Боко. — Он се сигурно ужелио логора и другова. Тај се неће сакрити ако налетимо на њега...

Командир се осмјехивао. Волио је да започне разговор, а онда да заштити и слуша причање дјечака. Чудио се како су дјечаци за кратко вријеме упознали један другог. Особине су цијењене, а мане су постајале предмет духовитих шала.

— Синоћ у трећем шатору била је читава представа — причао је Динко. Опазили полетарци да је Данов јастук некако надувен и виши од осталих. Подигну јастук, кад тамо читава лубеница од пет кила.

— Шта је то, Дане?!... — галаме полетарци. — Зар се ниси најео лубенице уз вечеру?

А Дане се збуњено окреће и каже:

— Пустите ме, другови. Што вичете? Ја сам то оставио под јастук, јер ми је ниско под главом!...

У бучном смијеху који настаде послије Бокиног причања чамац уплови у широк залив.

Чамац лагано оплови обалом обраслом у шепар и продужи дуж зелене дугачке ливаде, заграђене редом воденог јасења и врба. Сасвим на дну ливаде назирао се бујан букет врба. Одскочило је угријано сунце. Било је вријеме ужини. Борко је намјеравао да пристане негде уз обалу и да се заједно са дјечацима поткријепи сувом храном коју су понијели за читав дан, и онда да продуже даље.

Када приђоше обали кроз сплетене врбове гране, указа се кров воденице.

— Командире, хајдемо до воденице — замолише дјечаци. — Разгледаћемо је и тамо доручковати.

— Можемо! — пристаде командир и послије двадесетак завеслаја чамац удари кљуном о предњи воденички стуб.

У истом часу из воденице истрча велики овчарски пас и громко залаја на придошлице. Борко замахну веслом на пса и он устукну љутито скичећи.

Из унутрашњости воденице зачуше се нејасни гласови. Борко и дјечаци искочише из чамца и потрчаše према воденици.

Оно што су опазили када ступише на prag запањијуло их је и обрадовало. Три одбјегла полетарца сједила су поред огњишта, голи до појаса и спремали се да заложе ватру испод великог казана. Када се командир појави на вратима, полетарци скочише на ноге и занијемаје од изненађења.

— Па шта ми радите, младићи? — осмјехну се Борко. — Зар се нисте пожељели другова са Видриног језера?

— Хоћемо да оперемо... кошуље — збуњено промуца Коле не ускуђујући се да подигне главу и погледа командиру у очи.

XIII

НА ПУТУ У ЛОГОР

За пет дана свога хајдуковања дјечаци су се увјерили како је тешко и неповољно ухрјети овојеју од

ар до за
не ће и
пр и
он је
бе да
њи је
вај је
по да
ју је
је да
по да
веј ту

Настави читање из књиге коју ћеш узети у

школској или градској библиотеци.

На тај начин ћеш осетити чар књиге и читања.

Редакција портала Монтенегрина.net

слабост.